

HAZIR GIYİM İŞLETMELERİNİN ERGONOMİK OLARAK DÜZENLENMESİNİN ÇALIŞMA VERİMLİLİĞİ VE KALİTE ÜZERİNDEKİ ETKİSİ

Arzu ARSLAN¹

ÖZET

Dünya üzerinde değişen ekonomik dengeler, üretimden eğitim standartlarına kadar pek çok farklılığı da beraberinde getirmiştir. İşletmeler, pazar paylarını geliştirmek ve sürekli önde olabilmek için çalışanlarını hem mesleki alanda hem de kişisel becerilerini geliştirmek adına eğitmeye çalışmaktadırlar. Böylece işletmeler, çalışanları aracılığıyla üretim sürecini daha verimli kılmak ve kaliteli ürün üretilmesini sağlamaya yardımcı olmayı amaçlamaktadırlar. Kalifiyeli elemanlardan en üst düzeyde verim elde edilmesinin ön koşulunun, çalışma ortamının optimal şekilde tasarlanmasıyla mümkün olacağı gerçeği ortadır.

Bu çalışmada, öncelikle dünyada ve Türkiye’de tekstil ve hazır giyim sektörünün durumu hakkında bilgi verilmiş, daha sonra da ergonomi biliminin tanımı, amacı ve kapsamı hakkında açıklamalarda bulunulmuştur. Yine bu alanda yapılmış araştırmalardan da yararlanılarak, üretim ortamlarında yapılan ergonomik düzenlemelerin işletmelere sağladığı katkılar ve çalışanlarda meydana getirdiği duygusal değişiklikler ortaya konulmuştur. Ayrıca, günümüz dünya pazarında işletmeler için hayati önem taşıyan kalite, marka ve markalaşma sürecinin, bu uygulamalardan nasıl etkilendiği açıklığa kavuşturulmaya çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Çalışma Verimliliği, Ergonomi ve Kalite, Çalışma Ortamı, Kalite ve Markalaşma.

1 **Arzu ARSLAN**, Giresun Üniversitesi, Şebinkarahisar Meslek Yüksekokulu, Tekstil, Giyim, Ayakkabı ve Deri Bölümü, Tekstil Teknolojisi Programı Öğretim Görevlisi.

THE EFFECT OF ERGONOMIC REGULATION OF READY TO WEAR CLOTHING FIRMS ON WORK PRODUCTIVITY AND QUALITY

ABSTRACT

Changing economic balances in the world has brought a wide range of differences in areas from production to education standards. Enterprises are trying to educate their workers in areas of both professional and personal skills to increase their market shares and to be a permanent leader. Thus, enterprises intend to help ensuring the production of qualified products and to make the production process more efficient via their workers. It is evident that the prerequisite for obtaining maximum performance from qualified personnel is to design working environment optimally.

In this study, firstly, information about the status of ready to wear clothing and textile sectors in the world and Turkey are elaborated, then the definition, purpose and scope of ergonomics science are explained. Besides, contributions to enterprises provided by ergonomic regulations in production environments and emotional changes that these regulations generated on workers are presented by benefiting from the previous researches done in these areas. Furthermore, it is tried to be explained how the quality, brand and branding process, which have vital importance for today's world market, are affected from these applications.

Keywords: *Work Productivity, Ergonomics and Quality, Working Environment, Quality and Branding.*

1. GİRİŞ

İnsan, var olduğu andan itibaren farklılık gösteren ihtiyaçlarını karşılamak ve bu ihtiyaçlarını gidermek için çaba sarf etmiştir. İhtiyaçlarını gidermek amacıyla üretilen mal ve hizmetler, zaman içinde nitelik değiştirmesine karşın, insanın üç temel ihtiyacından biri olan giyinme ihtiyacını değiştirmemiştir.

Değişen talepler doğrultusunda esnek üretim olanağının en yoğun olduğu sektörlerden biri hazır giyim sektörüdür. 1980'lerden itibaren esnek üretim tarzına uygun olarak uluslararası alanda yaygın bir üretim ağına da sahip olmaya başlamıştır. Büyük hazır giyim şirketleri, merkezinde nitelikli çekirdek işgücünü koruyarak daha az nitelikli işgücü ihtiyacını, işgücünün ucuz olduğu ülkelerdeki daha küçük şirketlere fason iş vererek sağlamıştır. Bu şekilde, değişen talebe göre çok sayıda firma, üretim ağına kendisini de dâhil etme şansı bulmuştur.

Tekstil ve hazır giyim sektörü, elyaf ve ipliği kullanım eşyasına dönüştürecek süreçleri kapsayan işlemleri içermektedir. Bu tanıma göre; sektör elyaf hazırlama, iplik, dokuma, örgü, boya, baskı, apre, kesim, dikim üretim süreçlerini kapsamaktadır. Elyaftan iplik ve mamul kumaşa kadar olan kısım "tekstil", kumaştan giyim eşyası elde edilene kadar olan süreç ise "hazır giyim" sek-

törünün içinde değerlendirilmektedir. Sektörün nihai kullanıma yönelik ürünleri çok genel olarak hazır giyim, hazır eşya ve teknik tekstiller olarak gruplandırılmaktadır. Bu kapsamda çorap, kazak, gömlek, pantolon, takım elbise gibi giyim eşyaları; perde, çarşaf, halı ve diğer tekstil yer kaplamaları ile ağ, ip, kablo, taşıyıcı tekstil bandı, branda, filtre gibi diğer tekstil ürünleri yer almaktadır (Öngüt,2007:4).

Türkiye'nin imalat sanayinde önemli bir konuma sahip olan hazır giyim sektörü, ülke içerisinde istihdamda, üretimde ve ihracatta birinci sıradadır. Ancak, son yıllarda hazır giyim sanayinin üretim ve ihracat içindeki payı giderek azalma gösterse de bu sektör hala göreceli olarak önemini korumaktadır. Türkiye ekonomisi içinde, hazır giyim sektörünün bu denli büyük bir paya sahip olması, bu sektördeki gelişmelerin tüm ekonomiye etki etmesine neden olmaktadır. Bu nedenle, bu sektörde rekabet gücünün sürdürülebilirliği büyük önem arz etmektedir. Sanayi sektörlerinin yapıları; uluslararası rekabet şartları, teknolojik gelişim, tüketim yapısı ve devlet politikası etkisinde değişim göstermekte, firmalar rekabet stratejilerini belirlerken bu değişimleri de dikkate almak zorundadırlar.

Türk hazır giyim sektörü, uluslararası alanda kabul görmüş kaliteli ve özgün ürünleri ile dünya pazarlarında önemli bir yere sahiptir. Tüketici tercihleri konusunda yeterli bilgi düzeyine ulaşmış olan Türk hazır giyim sektörünün başarısının; kaliteye önem veren, kendi modasını yaratan, özgünlük ve satış sonrası hizmetlerde tüketici ihtiyacını karşılamaya odaklanmış bir pazarlama ve üretim stratejisinin uygulanmasıyla artacağı ortadadır.

2. ERGONOMİ BİLİMİ

2.1. Ergonomi Kavramı, Amacı ve Önemi

Küreselleşmeyle birlikte teknolojiye yaşanan hızlı gelişmeler, sanayide teknolojinin yoğun bir şekilde kullanılmasına etki etmiş, bu durum da iş hayatında makine ile insan arasındaki uyum çalışmalarının araştırılmasına neden olmuştur. Üretimin en önemli unsurlarından biri olan makine-insan ve çevre arasındaki bu süratli gelişme sonucunda ergonomi bilimi doğmuştur.

Yunanca "ergon = iş, çalışma", "nomos = yasa" anlamına gelen sözcüklerin birleştirilmesiyle elde edilen "Ergonomi" sözcüğünün günümüzdeki karşılığı ise "İşbilimidir".

Ergonomi, insanların anatomik ve antropometrik özelliklerini, fiziksel kapasiteleri ile toleranslarını göz önüne alarak, endüstriyel iş ortamındaki tüm faktörlerin etkisi ile olabilecek organik ve psiko-sosyal stresler karşısında, sistem verimliliği ve insan-makine-çevre uyumunun temel yasalarını ortaya koymaya çalışan disiplinli bir araştırma ve geliştirme aracıdır.

Ergonomi, kişisel çalışma bilimidir. İnsan organizmasının özelliklerini ve yeteneklerini araştırarak işin insana, insanın işe uyumu için gerekli şartları

ortaya koyar. Ergonomi biliminin en önemli amaçlarından biri çalışan açısından iş yükü ve çalışma gücünün en iyi şekilde dengelenerek ve çalışanın sağlığının korunarak üretimin artırılmasıdır.

Ayrıca, çalışanların yeteneklerini fark etmesini, bu yeteneklerin etkili bir şekilde kullanılmasını, insanın çalışırken aşırı zorlanmalar yüzünden yıpranmasını önleyerek uyum içerisinde iş başarımını ve verimliliğini artırmak da ergonomi biliminin amaçları arasındadır. Üretim sürecinin, yöntemli bir şekilde düzenlenmesini amaçlayan ergonominin diğer bir amacı da çalışanın kullandığı makinelerin, yaptığı işle ve çalışanın fiziksel yapısına da uygun olmasını sağlamaktır.

2.2. Hazır Giyim İşletmelerinde Yapılması Gereken Ergonomik Düzenlemeler

İnsan, yaşamını daha iyi koşullarda sürdürmek için çevreyi ve doğayı değiştirmekte ve/veya yeniden düzenlemektedir. Ancak bu süreç yalnızca çevrenin değişmesiyle sonuçlanan tek yönlü bir gelişme değildir. Aksine, çevredeki değişimler, beraberinde insanın da değişmesine yol açmaktadır. Bu değiştirme/yeniden düzenlemeler için günümüz insanının elindeki en önemli araç makinelerdir. İnsan, değişen çevre koşullarına uyum için yeni yaşam biçimleri ve davranış kalıpları geliştirmektedir. Tanımlanan bu sistemin dikkati çeken diğer bir özelliği de sistemi oluşturan her bir ögenin zaman içerisinde değişmesidir ki bu da durağan olmayan bir sistemle karşı karşıya olduğumuzu gösterir (Duyar,1995:181).

Bir işyerinde ergonomik çalışma ortamının oluşturulması, makinele üretim sisteminde çalışan insanın, sağlığını korumakla birlikte güvenliğini sağlamakla başlar. Yapılan işin nicelik ve niteliğini arttırmak için çalışma ortamını çalışanın hoşuna gidecek ve onu mutlu edecek bir ortama dönüştürülmesinin, ürünün kalitesi ve verimlilik açısından yararlı olacağı ortadadır.

Çağdaş ergonomik ilkelere uygun olarak oluşturulan bir ortamda, araç ve gereçler insan özelliklerine ve yeteneklerine göre tasarlanır; çalışma yöntemleri ve çevre koşulları insana uygun duruma getirilir. Böylece, çalışanlar tarafından yapılan işin anlamlı, ilginç ve yararlı olarak algılanması sağlanır. Çalışanlara yeteneklerini kullanma ve kendini kanıtlama olanağı verilir, çalışanların kendilerini "değer" olarak görmeleri sağlanır.

Ergonomik açıdan çalışma yeri, insanın çalıştığı makine ve onun yakın çevresi olarak tanımlanmaktadır. İnsanın işyerindeki vaktinin büyük bir kısmı çalışma yerinde geçtiğine göre, buradaki çevre koşullarının, yerleştirme düzeninin ve kullanılan yardımcı araç-gereçlerin optimum verimi sağlayacak şekilde düzenlenmesi gerekmektedir (Kaya, 2008:28).

Çalışma ortamlarının görevlerini verimli olarak yerine getirebilmeleri için fonksiyonlarının yeterli olması ve çeşitli fonksiyonlarında insan-makine arasında akıcılığı sağlaması gereklidir. Bir görev yerine getirilirken, insanın üre-

tim amacı ve iş nesnelерinin optimal şekilde etkileşimleri için gerekli tüm koşulların yaratılması iş düzenlemesinin konusudur (Kışoğlu ve diğerleri, 2004:245). Örneđin, zorlanmanın en aza indirilmesi amacıyla işlerin planlanması aşamasında dikkat edilmesi gereken birtakım hususlar bulunmaktadır. Kaldırma ve taşıma işleri planlanırken, yeterli bir hareket alanının bırakılmasına dikkat edilmeli, hareket alanı içerisinde taşımayı güçleştirici engeller ortadan kaldırılmalıdır. Hareket alanı, yükün büyüklüğüne, taşınacak nesnenin şekline, yapısına, tutma yerlerine ve yapılacak hareketlere uygun olmalıdır. Kaldırılacak veya taşınacak bir yükün sadece ağırlığı değil, aynı zamanda boyutları, uygun tutacak yerlerinin bulunup bulunmaması, iş güvenliği açısından çalışanı etkilemektedir. Kaldırma sırasında yükün ağırlık merkezi, mümkün olduğunca vücuda yakın olmalıdır. Çalışanın taşınacak yükün boyutlarını değiştirebilmesi olanaksız olacağından yüklerin taşınması veya yere bırakılması sırasında görüşü engellemeyecek büyüklükte olmasına dikkat edilmelidir. Kaldırılacak veya taşınacak yüklerde çalışanın vücudunu uygun pozisyona sokarak, dengeli ve yumuşak hareketler yapmalı, ani ve sert hareketlerden kaçılmalıdır.

Çalışma ortamı dizayn edilirken de mutlaka çalışanlar dikkate alınmalıdır. İşyerine iyi bir havalandırma tertibatı kurulmalıdır. Havalandırma tertibatı, çalışma ortamının havasını değiştirecek özellikte olmalı, çalışanları rahatsız edebilecek koku, duman, buhar vb. bulunuyorsa bunları yok edecek özelliğe sahip olmalı ve sağlık açısından çalışanlara zarar vermemelidir.

İyi bir aydınlatma hem çalışanların sağlığı hem de verimlilikleri açısından önemlidir. İyi bir ışıklandırmanın sağlanmadığı yerlerde özellikle göz bozuklukları ve çeşitli iş kazaları olabilmektedir.

İş ortamında gürültü, çalışanları olumsuz yönde etkileyerek çalışmalarındaki verimi düşürür. Devamlılık arz eden gürültüler sonucu çalışanlarda sinir bozuklukları, isteksizlik, tansiyon yükseklikleri, damar sertliği vb. rahatsızlıklar görülür. Gürültüsüz bir iş ortamı için, makinelerin bakımı zamanında yapılmalı, çok gürültü yapan makineler çalışanların az olduğu bölümlerde bulundurulmalı, gürültülü ortamda zorunlu olarak çalışanlara, gürültüyü önleyici cihazlar kullanılmalı ve belli aralıklarla dinlendirilmelidirler.

İş memnuniyetinin ya da tatminin artması, doğrudan çalışma performansına ve verimliliğe yansımaktadır. Çalışma ortamının temizlik ve kalitesi, çalışanların işyerinde rotasyona tabi tutulması, çalışanların birbirlerini rahat görebilmesi, konuşma mahremiyetinde esneklik sağlanması, çalışanların birbirleriyle rahat ve huzurlu iletişim kurması, çalışanların ortamı benimsemesi açısından önemlidir.

İşyeri altyapısının, teknoloji ve mekânsal düzenleme açısından stres oluşturan ya da stres kaynağı yaratan öğelerden ayrıştırılması veya en azından minimuma indirilmesi önemlidir. Bu süreç ergonomi biliminin ışığında gerçekleştirilmesi gereken bir uygulama olup, verimli bir çalışma düzeninin

de temelidir. Çalışma ortamında sağlıklı iletişim, sağlıklı çalışma, iş tatmini, verimlilik, huzurlu ortam gibi tüm ögeler bu temel üzerinden şekillenmektedir.

2.3. Ergonomi-Verimlilik İlişkisi ve Çalışanlar Üzerinde Etkileri

Bugün işletme düzeyini de aşarak ülke düzeyinde ele alınan en önemli konuların başında verimlilik ve insan kaynaklarının rasyonel kullanılması gelmektedir (Avder, 2007). Ülkelerin refah yarışına girdikleri bu dönemde gelişmişliklerini, kaynaklarını verimli kullanıp kullanmadıklarını, bu yönde ortaya konulan somut gerçeklere bakarak değerlendirebiliriz.

Gelişmiş ülkeler, standartlarını daha da artırmak, buldukları ekonomik durumu korumak, geleceklerini garanti altına almak için verimlilik artışına önem vermektedirler. Verimliliği artırmanın en etkin yolu, ülke genelindeki tüm sektörlerde çalışan herkese verimlilik bilincini aşılama ile sağlanabilir. Bu bilinç sayesinde artan verimlilik düzeyindeki artışlar beraberinde ülkenin büyüme hızına, hayat standartlarına ve enflasyon gibi faktörlere de olumlu yönde katkı sağlayacaktır.

Verimlilik; mevcut kaynaklarla üretimi, niteliksel ve niceliksel olarak maksimum seviyeye çıkarma olarak tanımlanabilir. Örgütsel girdilerin ne kadarının ürüne dönüştüğünü, ne kadarının ise sistemde emildiğini gösteren verimlilik, bir örgütün elindeki kaynakları ne denli iyi kullandığının bir göstergesidir. Genel olarak verimliliği etkileyen faktörleri aşağıdaki gibi sıralayabiliriz: (Kaya, 2008: 32)

1. Kullanılan hammaddenin yapısı ve kalitesi,
2. Uygulanan üretim süreci (teknoloji),
3. Üretim araçlarının kullanım derecesi,
4. Üretimde süreklilik ve standartlaştırma,
5. İnsan gücünün etkin kullanımı.

Makine, donanım ve işçilerin beklemeden çalışması için yapılan uygun iş programı uygulamasına "üretim planlaması" ve bu programın işleyişini denetlemeye de "üretim kontrolü" denir. Temel amaç, insan, makine, malzeme ve zaman kaynaklarının doğru zamanda, doğru yerde ve yeterli miktarda kullanılmasını sağlayarak kaynak kayıplarını en aza indirmek, dolayısıyla üretimde en yüksek verimliliği sağlamaktır. Üretimde en yüksek verimlilik ise, istenen miktarda ürünü, istenen zamanda, kalitede, en iyi ve en ucuz yöntemlerle üretmekle sağlanır (Özkanlı,1998:234).

Üretim sürecine dâhil olan tüm faktörlerin karşılıklı etkileşimi, üretimde verimlilik düzeyini olumlu ya da olumsuz şekilde etkilemektedir. Dolayısıyla herhangi bir mamulün üretimini "süreç" olarak düşündüğümüzde, bu süreç içerisinde meydana gelebilecek bir aksamaya bağlı olarak, verimlilikteki

değişmenin sadece bu aksamıyla ilişkilendirilmesi belirli bir hata payını da beraberinde getirecektir.

İşletmelerin büyümesinde ve gelişmesinde bu denli önemli olan verimliliğe ulaşmak için, fiziksel ve parasal üretim kaynakları kadar insan kaynağına da önem vermek ve çalışanların yeteneklerinden en üst düzeyde yararlanmak gerekir. Çünkü bir üretim sisteminin başarıya ulaşmasında en etkili öge olan insanın, tam otomatik sistemlerde bile denetleme işlevini üstlenmesi, sistemin başarısının temel belirleyicisi olmasına da neden olmuştur.

Çalışan kişinin yaptığı işin karşılığında işverenden aldığı bedele “ücret” veya “maaş” denir. Çalışanlara, yaptıkları işin karşılığında aldıkları ücretlerinin yanı sıra, işte gösterdikleri performans düzeylerine göre de ayrı bir ücretlendirme yapmak gerekir. Burada temel amaç, kişilerin performanslarını ve ürünün daha iyi kalitede üretilmesini amaçlayarak çalışanların özendirilmelerini sağlamak ve bu yolla işgücü verimliliğini yükseltmektir. Ücret miktarının verimlilik üzerine etkisini belirlemek amacıyla yapılan bir anket çalışmasında, ücretin çalışanların verimlilik düzeyini etkilediğini ve özellikle ücret yetersizliğinin çalışma isteklerinde olumsuzluklara yol açtığını ortaya koymuştur.

Çalışanların, işletmelerde maddi olarak ön plana çıkarılması verimlilik üzerinde olumlu etki yaratırken, çalışanın daha rahat, daha az yorulmuş ve daha az iş kazası ve meslek hastalıklarına maruz kalarak çalışmasını sağlayan bir bilim dalı olan ergonominin de önemini artırmıştır. Bilindiği gibi ergonomi, endüstriyel iş ortamında sistem verimliliğini artırmak, insan, makine, çevre uyumunu sağlamak ve işin insancıllaştırılmasına yönelik bir çalışma disiplini-dir.

İşletmeler amaçlarına çalışanları sayesinde ulaşmaktadırlar. Çalışanlara sağlık açısından uygun ve rahat bir çalışma ortamı sağlandığı ölçüde işgücünün verimi olumlu yönde etkilenecek, aksi durumda azalacaktır. İşgücü verimliliğinin artmasında veya azalmasında diğer faktörler yanında şüphesiz ergonomik faktörlerin de çok büyük etkisi vardır.

Ergonomi uygulamaları işyerinde önemli kazançlar sağlamaktadır. Bu kazanç, işçi açısından sağlıklı ve güvenli bir ortamda çalışmak; işveren açısından ise daha çok üretim ve daha çok kazanç şeklinde ortaya çıkacaktır (Seitz, 1996).

Özellikle çalışma ortamının insancıl olması, çalışanların yetenekleri, motivasyonları ve eğitim düzeyleri kadar da önem arz etmektedir. İşyerinin aydınlatma, havalandırma, sıcaklık, soğukluk ve nem yönünden yeterli olmasının yanında kullanılan üretim sisteminin ve ortamın fiziki uygunluğunun da ergonomik açıdan mutlaka ele alınması gerekir.

Çalışan faktörünü yeterince değerlendirmeyen bir sistemin, uzun dönemde ekonomik olması da beklenemez. Üretimde alınacak hiçbir önlem insan gü-

cünün etkinliği ile karşılaştırılmaz. Bu açıdan işin bir bütün olarak çalışana uydurulması verimliliğinin önkoşuludur.

Dünyada ve Türkiye’de yapılan araştırmalarda, ergonomik çalışma koşullarının çalışanlar üzerinde verimlilik ve iş performansı açısından olumlu sonuçlar doğurduğu belirlenmiştir. Çalışanların verimliliğinin artırılması için yapılan bir alan araştırmasında, ergonomik çalışma ortamının çalışanlar üzerinde en az ücret artışları kadar önemli olduğunu belirlemiştir. Aynı şekilde emek-yoğun çalışan hazır giyim işletmelerinde çalışma yerlerinin ergonomik açıdan değerlendirilmesini ortaya koymak amacıyla yapılan başka bir araştırmada, çalışanlara sağlanan fiziksel ortamların, ergonomik açıdan sağlıklı olmasının, çalışanların konforlarının sağlanmasının verimliliği arttırmada oldukça etkili olduğunu saptanmıştır (Örücü ve diğeri, 2004).

Üretim süreci her zaman aynı kalmaz, sık sık gözden geçirilir ve gerektiğinde birtakım değişiklikler yapılır. Eğer bu değişiklikler üretimi kolaylaştırıcı, maliyeti düşürücü ve üretim akışını hızlandırıcı nitelikte ise verimlilik artar. Verimlilik ile kalite arasında çok yakın bir ilişki vardır. Üretim sürecinin çeşitli aşamalarında kullanılan girdilerin kalitesizliği, üretimde yavaşlamalara, duraklamalara, önceden belirlenmiş standartlardan sapmalara yol açarak verimliliği olumsuz yönde etkilemektedir. Aynı şekilde üretimde kullanılan girdilerin en önemlisi olan işgücünün kalitesi de verimliliği doğrudan etkileyen faktördür. İyi eğitilmiş, yeterli beslenen, iş kazalarından korunan, çeşitli sorunlarını çözebilen işgücünün daha verimli olduğu bir gerçektir.

3. ÇALIŞMA ORTAMLARININ ERGONOMİK OLARAK DÜZENLENMESİNİN KALİTE VE MARKALAŞMA ÜZERİNDEKİ ETKİSİ

Maliyetlerin azaltılması ve dolayısıyla kârın artırılması işletmelerde yapılan tüm eylemlerin temel amacını oluşturur (Özkanlı,1998:234). Günümüzde rekabetçi üretim ortamında hedef; çevrim zaman süresini kısaltarak üretim maliyetlerini azaltmak, fire ve boş zamanları minimize etmektir. Bu da ürüne değer katmayan aktivitelerin üretim sürecinden çıkarılmasıyla mümkündür. Üretim sürecindeki en kritik faktör olan insanın, işe ve iş çevresine uyumunu sağlamadan, çalışana optimum bir çalışma çevresi oluşturmadan, bu hedeflere ulaşmak mümkün değildir. Duruş, stres ve iş sırasında duyulan rahatsızlığın minimize edilerek sağlıklı çalışmayı sağlamak, işin performansı (verimlilik, kalite vb.) kadar önemlidir (Akay ve Diğeri, 2003: 75).

İşletmelerin paylaştıkları temel amaçlar; pazardaki diğeri işletmelerden daha üstün nitelikli mal ve hizmet üretebilmek, teknoloji açısından sektörün lideri durumuna gelebilmek, satış hacmini ve kârlılığı yükseltebilmek, masrafları azaltarak israfı önleyebilmek, çalışanların motivasyonunu arttırarak işletmenin imajını güçlendirebilmektir. Belirtilen bu amaçların gerçekleştirilebilmesi için, ulaşılması gereken hedef ise işgücünün verimli kılınmasıdır.

Verimlilik artışı işletmenin bütün departmanlarının, gerek teknoloji gerek-

se ergonomik açıdan yenilenmesi için gerekli girdileri satın almaya yetecek kaynak sağlamanın ötesinde yedek bir sermaye de sağlar. Bu yedek sermaye işletmeye, varlığını sürdürme ve büyüme olanağını da beraberinde getirecektir. Verimlilik artışından kaynaklanan bu büyüme, yeni bir verimlilik artışına da kaynaklık ederek, işletme optimal büyüklüğe ulaşınca kadar sürmektedir.

Ülkemiz, ihracata dayalı büyüme modelini benimsemiştir. Ancak, hızı sürekli artan oranda değişen küresel rekabet, pazar koşulları ve müşteri profillerinin yanı sıra yerel ve uluslararası pazarlarda da, eş zamanlı olarak hızlı bir değişim ve gelişim süreci de yaşanmaya başlamıştır. Diğer bir ifadeyle, pazar ortamındaki rekabet, fiyattan daha çok kalite ve markaya yönelmiştir. Dolayısıyla ülkemizin sadece fiyat rekabetine dayalı stratejisinin sürekli ve sürdürülebilir ihracat ve katma değer artışı sağlamaya yeterli olmadığı görülmüş, global pazarlarda hak ettiği yeri ve payı almak isteyen ülkemizi, pazarda daha güçlü markalar yaratma sürecine itmiştir.

Marka konsepti, bugün sadece bir ürün logosu ya da bir ambalajın üzerindeki dizayndan ibaret değildir, marka güven demektir. Bu güven ve bilinirlik de müşteri ile ürün veya hizmet arasında bir duygusal bağlılığın oluşmasına sebep olmaktadır. Böylece işletmeler global markalaşma suretiyle stratejik açıdan geleceklerini sürekli ve sürdürülebilir şekilde güvence altına almayı da sağlamaya çalışmaktadırlar.

Ülkemizde de, işletmelerin uluslararası pazarlarda rekabet gücünü arttırmak amacıyla devlet destekli hazırlanan Turquality Programı, bu alanda dünyanın belki de en özgün ve kapsamlı devlet destekli marka geliştirme programıdır. Esas itibarıyla, Türk ve kalite kavramlarını bir araya getiren, Turquality Programı TCDDTM (Türkiye Cumhuriyeti Dış Ticaret Müsteşarlığı) tarafından başlangıçta stratejik önemine binaen Türk tekstil sektöründe uygulamaya konulmuştur. Turquality; ülkemizin rekabet avantajını elinde bulundurduğu ve global markalaşma potansiyeli olan ürünlerin tüm iş süreçlerini kapsayan bir sistemdir.

Turquality Programı'nın kapsamı, stratejik diğer sektörleri (otomotiv, elektronik, gıda, inşaat ve turizm gibi) de içerecek şekilde geliştirilmiştir. Turquality Vizyonu bu projeye, `10 Yılda 10 Dünya Markası Yaratmak` olarak ifade edilmektedir. Turquality destek programı kapsamında seçilmiş Türk markalarının, üretimden pazarlamaya kadar olan tüm iş süreçlerini kapsayacak şekilde desteklenmesi söz konusu olup, global markalaşma potansiyeli olan Türk firmalarına stratejik destek hizmeti vermektedir.

İşletmelerin dünya pazarında yer edinebilmeleri için birbirleriyle etkileşim halinde olan birçok faktörü birlikte ele almaları gerekmektedir. Teknolojik gelişmeler, rekabet faktörleri, çalışanlar, ürünün pazarda bir yer edinebilmesi, marka, kalite bu faktörlere örnek olarak verilebilir. Kuşkusuz bunların içinde en önemli faktör insan yani çalışandır. Çalışma ortamlarının en iyi şekilde

tasarlanması, çalışanlarda sağlık açısından rahatsızlıkların oluşmasını engelleyecek, çalışanın yaptığı işe iyi adapte olmasını sağlayacak, hatalı ürün oranının azalmasına ya da ortadan kalkmasına yardımcı olacaktır.

İşletmeler çalışanlarına ne kadar iyi bir çalışma ortamı sunarlarsa, elde edilen verim ve ürün kalitesi de o oranda artacaktır. Bu da, işletmelerin ulusal ve dünya pazarlarında rekabet gücünü arttırarak yer edinmelerine ve tanınmalarını sağlayacaktır.

4. SONUÇ

Tekstil sektöründe çalışanlarda olumsuzluk yaratacak etkenler incelendiğinde diğer sektörlerde olan tehlikelerden daha yoğun ve yüksek frekanslı olabilecek tehlikelerin başında ergonomik tehlikeler gelmektedir. Üretimin her aşamasında dikkat gerektiren, malzemeyle yakın çalışılması gereken bir sektördür. Gözlerin ve ellerin yoğun olarak kullanılması, bu esnada sürekli aynı pozisyonda kalınması veya yanlış çalışmadan kaynaklanan sırt, bel, boyun, iskelet sistemi sorunları tehlikeler arasında önceliklidir.

Gelişmiş ve gelişmekte olan tüm ülkelerde verimlilik artışlarının temelinde insan kaynaklarının kalitesi, rasyonel kullanımı ve işgücünün eğitim düzeyi gelmektedir. Yapılan tüm araştırmalar ve incelemeler, eğitimin katkısının önemli olduğunu, işgücünün eğitim yoluyla kalitesinin iyileştirilmesi geldiğini ortaya koymaktadır. Verimliliği artırıcı tedbirlerin alınması ve uygulanması işletmelerin temel görevlerindedir. Verimliliği doğrudan etkileyen üretim faktörlerinin yanında işgücünün yeri de bu süreçte oldukça önemli bir konumda yer almaktadır. Çalışanın motivasyonu, ücretinin yeterli seviyede olması, işyerinin fiziki ortamının çalışana göre düzenlenmesi, iş kazalarından korunması, sağlıklı ortamlarda çalışan, ücret bakımından tatmin edilmiş olan çalışanların daha verimli olduklarını ortaya koymuştur.

KAYNAKÇA

- AKAY, D., (2003), **Çalışma Duruşlarının Ergonomik Analizi**, Gazi Üniversitesi Mühendislik Mimarlık Fakültesi Dergisi, Cilt 18, No 3,s.73-84.
- AVDER, E., (2007), **İşletmelerde Verimliliğe Etki Eden Faktörler ve Örnek Bir Çalışma**, www.muhasabetr.com
- DUYAR, İ., (1995), **İnsanın Fiziksel Boyutlarındaki Değişmeler ve Ergonomik Açısından Önemi**, 5. Ergonomi Kongresi, İstanbul: Milli Produktivite Merkezi Yay. No. 570, s.180-189.
- KAYA, S., (2008), **Ergonomi ve Çalışanların Verimliliği Üzerine Etkileri**, Ar-Ge Bülten, İzmir Ticaret Odası, 2008 Ağustos-Kurumsal, s.25.
- KIŞOĞLU, S., (2004), **Üretim Planlaması**, Turan Ofset,245,İstanbul.
- ÖNGÜT, Ç., (2007), **Türk Tekstil ve Hazır Giyim Sanayinin Değişen Dünya Rekabet Şartlarına Uyumu**, İktisadi Sektörler ve Koordinasyon Genel Müdürlüğü,4, Ankara.

- ÖRÜCÜ, E., (2004), **İşgören Verimliliğini Etkileyen Faktör Olarak Ergonomi ve Bir Araştırma**, Mevzuat Dergisi, Aralık 2004, Sayı:84, www.mevzuatdergisi.com
- ÖZKANLI, Ö., (1998), **Ülkemiz İşletmelerinde Üretim Maliyetlerini Düşürme Amaçlı Çalışmaların Uygulanma Düzeyi**. Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi, Cilt:53, No:1-4,s.231-251.
- SEITZ, Ç., (1996), **Your Health and Safety At Work: A Collection of Modules**, Ergonomics, Kaynak:ILO, www.ataktr.com

